

Berlín 22. ledna 1914

**Vztah sedmi filosofických nálad (planety)
ke dvanácti světovým názorům (zvěrokruh).
Trojnost duševních hlubin (Slunce, Měsíc a
Země).**

Rudolf Steiner

Včera jsem se pokusil vysvětlit vám zabarvení jednotlivých světových názorů, jaké mohou lidé zastávat. Tak je můžeme pro každé toto zabarvení světového názoru podat zcela platné důkazy o jeho správnosti pro určitou oblast lidského poznání. To však neplatí pro člověka, který si musí učinit soustavu pojmů pro vše, co v úzce vymezené oblasti mohl vybádat nebo promyslet a potom pro ni hledat důkazy -jako pro toho, kdo chce skutečně poznat pravdu o světě neboť pro toho je důležité, aby věděl, že tato všestrannost je nutností, která se projevuje tím, že pro lidského ducha existuje skutečně těchto 12 zabarvení světových názorů - prozatím nechceme přihlížet k přechodům, jež jsou mezi nimi. Chceme-li skutečně poznat pravdu, potom je nutné pokusit se o vysvětlení významu těchto zabarvení světových názorů a pokusit se poznat, pro kterou oblast bytí to které zabarvení světového názoru je právě platné. Představíme-li si ještě jednou těchto 12 světových názorů, jak jsme je mohli včera pozorovat, jsou to: materialismus, sensualismus, fenomenalismus, realismus, dy- namismus, monádismus, spiritualismus, pneumatismus, psychismus, idealismus, racionalismus a matematismus.

Ve skutečném světě je tomu v úsilí o poznání pravdy bohužel tak, že jednotlivé osobnosti mají sklon k některému z výše uvedených světových názorů a tím opět působí na lidi jednostrannosti jež mají původ v různých světových názorech jež vznikly v různých epochách lidského vývoje. To, co jsem zde ukázal jako 12 hlavních světových názorů, to je nutné brát jako něco, o čem opravdu musíme mít takový

přehled, že si vždy jaksi postavíme jeden světový názor v kruhu vedle druhého a pozorujeme je v klidu. Potom můžeme poznat, že jsou duchovním zobrazením nám známého zvěrokruhu. Tak, jako zvěrokruhem zdánlivě probíhá Slunce a jako ostatní planety procházejí tímto zvěrokruhem, tak je může také lidská duše, procházet duchovním zvěrokruhem, ve kterém se nachází 12 obrazů světových názorů. A dokonce je možné uvést zvláštnosti těchto obrazů v souvislosti s jednotlivými znamením zvěrokruhu, přičemž toto uvedení do této souvislosti není něčím libovolným, ale je zde skutečný poměr mezi jednotlivými znamením zvěrokruhu a Zemí jako mezi těmito dvanácti světovými názory a lidskou duší. Z dalšího pozorování poznáme, jak je to myšleno.

Především nemůžeme říci, že by tento vztah, který je mezi znamením zvěrokruhu, například „Beranem“ a Zemí byl snadno pochopitelný. Když však Slunce, Saturn nebo Merkur stojí tak, že je ze Země vidíme ve znamení Berana, zde potom působí jinak, než když stojí tak, že je vidíme ve znamení Lva. Je zde tedy působení, které k nám přichází z kosmu například prostřednictvím planet a je odlišné podle toho, jak jednotlivé planety zakrývají to či ono znamení zvěrokruhu. U lidské duše můžeme snadněji uznat vliv těchto dvanácti „duchovních znamením zvěrokruhu“. Jsou duše, které jsou vedeny k tomu, aby přijímaly veškerý vliv na utváření svého vnitřního života, na svůj vědecký, filosofický nebo jiný duchovní směr tak, že se nechají v nitru své duše ozařovat „idealismem“. Jiné duše se nechávají v duši osvětlit „materialismem“ jiné zase „sensualismem“. Člověk není sensualistou, materialistou, spiritualistou nebo psychistou proto, že ten nebo onen názor je správný a že schopný pozorovat správnost tohoto názoru. Člověk je spiritualistou, materialistou nebo sensualistou, protože je ve své duši takto založen, to znamená, že je ozařován příslušnou nuancí světového názoru, která souvisí s konkrétním znamením zvěrokruhu. Máme tedy v těchto dvanácti zabarveních světového názoru něco, co nás může vést velmi hluboko k tomu jakým způsobem vznikají lidské

světové názory, a co nás může zároveň přivést k tomu co je příčinou sporů ve světových názorech, to znamená proč bychom se neměli hádat, ale že bychom měli raději poznat, čím to je, že lidé mají různé zabarvení světového názoru. Je-li přece jen nutné pro určité epochy lidského vývoje přísně odmítnout ten nebo onen směr světového názoru, o těchto důvodech budeme hovořit v zítřejší přednášce. Co jsem až dosud řekl, to se týká „zformování“ lidské myšlenky duchovním kosmem, prostřednictvím dvanácti duchovních znamení zvě- rokruhu, jež spočívají takřka v našem duchovním okruhu.

Avšak ještě něco jiného určuje lidské světové názory. Člověk může být ve své duši naladěn tak - a zde je zcela lhostejné, kterým z těchto dvanácti duchovních znamení zvěrokruhu je ve své duši ozařován - že toto rozpoložení duše, které se vyjadřuje v celém utváření světového názoru takovéto duše, můžeme nazvat „gnosí“. Je možné být gnostikem. Člověk může být gnostikem a zároveň například mít určitý sklon k tomu, aby se nechal ozařovat duchovním znamením zvěrokruhu, jež jsme označili jako „spiritualismus“. Potom si bude moci pomocí gnose posvítit na souvislosti duchovních světů. Avšak stejně tak je možné setkat se s gnostikem, jenž je zastáncem „idealismu“. Ten potom má zvláštní vlohu, aby mohl jasně vidět ideály lidstva a ideje světa. Je zde rozdíl mezi idealismem, jaký mohou zastávat dva různí lidé. Jeden může být idealistickým snílkem, který stále mluví o tom, že je idealistou, má slovo „ideál“ stále na jazyku, ale nezná mnoho skutečných ideálů, není schopen vyvolat si tyto ideály v duši v jasných a ostrých obrysech pomocí vnitřního zření. Takový člověk se liší od jiného, který o ideálech pouze nehovoří, ale umí si je v duši vyvolat jako jasně vytvořený obraz. Tento druhý člověk, který je schopný idealismus vnitřně zcela konkrétním způsobem uchopit, tak intenzivně uchopit jako uchopujeme rukou vnější věci, ten je v oboru idealismu „gnostikem“. Mohli bychom to říci také takto: je to v pravém slova smyslu gnostik, který se nechá zvláště ozařovat „idealismem“

Jsou lidé, kteří se nechají zvláště silně ozařovat „realismem“,

ale jdou světem tak, že celým způsobem jak pociťují svět, jak se do světa staví, mohou druhým lidem o tomto světě hodně sdělit. Nejsou ani spiritualisty ani idealisty, jsou zcela obyčejnými realisty. Umějí opravdu zcela jasně vycítit, co je kolem nich ve vnější realitě, jsou jemně citliví na zvláštnosti věd. Jsou to gnostikové, praví gnostikové, jenom jsou gnostiky realismu. Takoví gnostikové realismu skutečně existují. A mnohdy nejsou spiritualisté nebo idealisté vůbec gnostiky realismu. Můžeme dokonce potkat lidi, kteří se nazývají dobrými anthroposofy, když jdou galerií obrazů a nerozumí tomu ani za mák, kdežto jiní, kteří nejsou anthroposofy, ale jsou gnostiky realismu, umějí říci nekonečně mnoho významným věcí tím, že celou svou osobností jsou v kontaktu s realitou věcí. Anebo kolik anthroposofů chodí venku přírodou a nedovedou chápat celou svou duší vznešenost a velikost přírody: nejsou gnostiky realismu.

Existují takoví gnostikové realismu, ale stejně tak je možné setkat se s gnostiky materialismu. To jsou ovšem velmi podivní gnostici. Ve stejném smyslu, v jakém je člověk gnostikem realismu, může být také gnostikem materialismu. Jsou to ale lidé, kteří mají jen smysl a cit pro vše co je hmotné. Tito lidé se snaží naučit poznávat toto hmotné přímým dotykem - jako to dělá pes, který očichává věci a tím je intimně poznává a který je vlastně, pokud jde o materiální věci znamenitým gnostikem. Gnostikem je možné být ve všech dvanácti světových názorech. Tedy chceme-li postavit gnosi na správné místo, potom musíme nakreslit kruh, který znamená: gnose může obíhat všemi dvanácti světovými názory tak jako to činí planeta jež prochází dvanácti znameními zvěrokruhu. Stejným způsobem prochází gnose kolem dvanácti světových názorů.

Gnose ovšem prokáže největší službu pro blaho duší, použi- je-li se gnostická nálada pro spiritualismus. Mohlo by se říci: gnose je doma ve spiritualismu. Je zde ve svém domě. U jiných světových názorů není ve svém domě. Logicky není možné říci: že by nemohla být materialistická gnose. Pedanti pojmů a idejí jsou s takovými věcmi rychle hotovi, než-li zdraví logikové, kteří to mají trochu těžší. Mohlo by se například říci: nechci nazývat „gnosí“ nic jiného, než co vniká do „ducha“. To je dogmatické určování pojmů, které je stejně dogmatické jako kdyby někdo řekl: „Fialky jsem dosud viděl jen v Rakousku. Budu tedy nazývat fialkou jen to, co roste v Rakousku a má barvu fialky a nic jiného.“ Stejně tak je logicky nemožné říci, že gnose je možná jen u spiritualismu, neboť gnose je jako „planeta“, která prochází všemi dvanácti světovými názory. Existuje však také jiná nálada světového názoru. Hovořím zde „nálada“ zatímco jinak hovořím o „obrazech“, a v novější době, bylo míněno, že je možné tuto druhou náladu světových názorů lehce poznat. Avšak i zde se lehké stává těžkým, neboť tato nálada byla v idealismu zastoupena Hegelem. Avšak tento způsob pozorování svět, tato zvláštní nálada světového názoru, jakou měl Hegel, nemusí být pouze v idealismu, jak to můžeme vidět u Hegela, ale může opět procházet všemi světovými názory. Touto náladou je „logismus“. Tato nálada logismu spočívá v tom, že se duše může uvést do stavu, kdy má v sobě přítomné skutečné myšlenky, pojmy a ideje a to tak, že taková duše přechází od jednoho pojmu k jinému tak jako přecházíme při pohledu na nějaký organismus od oka k nosu a pozorujeme to vše jako něco, co k sobě patří. Tak je tomu i u Hegela, kde všechny pojmy, které si může vytvořit, spojuje v jeden velký organismus pojmů. To jest v logický pojmový organismus. Hegel uměl prostě vyhledat a přijmout vše, co je možné ve světě najít jako myšlenku a skládat myšlenku k myšlence a vytvořit z toho organismus: Logismu! Stejně tak jako vytvořil Hegel logismus v idealismu tak je možné vytvořit logismus ve světovém názoru psychismu jako to můžeme vidět u Fichteho a stejně tak dobře jej můžeme nalézt u ostatních světových názorů. Logismus je opět něčím co jako planeta prochází všemi dvanácti světovými názory, které odpovídající jednotlivým znamením zvěrokruhu.

Třetí náladu duše je formuje světové názory, je možné studovat například u Schopenhauera. Zatímco duše Hegela byla naladěna tak, že se v této duši vše co je pojmem jeví jako logismus, chápe Schopenhauer zvláštní náladou své duše vše, co má povahu vůle. Jistým druhem vůle jsou pro něho přírodní síly, například tvrdost kamene atd. Vše, co je realitou, stává se u něj „vůli“. To pochází ze zvláštní nálady jeho duše. A takovou náladu světového názoru je možné nazvat „voluntarismem“. To je třetí nálada světového názoru. Schopenhauer byl voluntaristou, a byl ve své duši založen tak, zastával světový názor „psychismu“. Tak vznikla Schopenhauerova metafyzika vůle: voluntarismus ve světovém názoru psychismu. Dejme tomu, že by někdo byl voluntaristou a měl zvláštní sklon k monádismu. Zde by neučinil základem světa takovou jednotnou duši, která je vlastně „vůli“, jako to učinil Schopenhauer, ale považoval by za základ světa mnoho „monád“, které by však byli volními bytostmi. Tento svět monádického voluntarismu nejkrásněji a nejbystřejším způsobem vytvořil rakouský básník a filosof Robert Hamerling. Z čeho vzniklo toto podivné učení, jak jej nacházíme v Hamerlingově „Atomistice vůle“? Toto učení vzniklo tím, že jeho duše byla naladěna voluntaristicky a on sám zastával převážně světový názor monádismu. Kdyby na to byl čas mohli bychom pro každou duševní náladu v každém světovém názoru uvést konkrétní příklady jak je můžeme ve světě nalézt.

Zvláštní duševní náladou, jež nemá právě sklon k přemýšlení, zda-li ještě něco existuje za jevy, jak to činí například gnose nebo voluntarismus je nálada, která si prostě řekne: Zařadím si do svého světového názoru to, co se ve světě před mne staví a co se mi ukazuje v zevních jevech, jak je nacházím ve světě. To je možné činit ve všech oblastech, ve všech světových názorech. Člověk to může učinit jako materialista, že bere v úvahu jen to, co k němu přistupuje zvenčí nebo to může také učinit jako spiritualista. Takový člověk se nenamáhá s hledáním zvláštní souvislosti jež se nachází za jevy, ale nechává přijít věci k sobě a čeká, jakým způsobem se projeví. Takovou duševní náladu můžeme nazvat empirismem. Empirismus je duševní nálada, která prostě přijímá zkušenost tak, jak se jí podává. Ve všech světových názorech je možné být

empiristou, tedy člověkem se zkušenostním světovým názorem. Empirismus je čtvrtá duševní nálada, která může procházet všemi dvanácti světovými názory.

Stejně tak je možné si představit pro světový názor duševní náladu, která se nespokojí s tím, co podává zkušenost, se kterou se setkáváme, ani zážitek, jemuž jsme vystaveni, jako empirismus. Je možné si říci, totiž procítit jako vnitřní nutnost duševní náladu: „Člověk je postavený do světa, něco o světě ve své vlastní duši prožívá, co není možné prožít zevním způsobem. A zde mu nyní svět odhaluje svá tajemství. Ať se jakkoli kolem sebe díváme, nevidíme, jaká tajemství svět v sobě obsahuje.“ Taková duševní nálada může častokrát říci: „Co je mi platná gnose, která se všemožně namáhá, aby došla k nějakému zření? Věci vnějšího světa, o kterých máme zření, nám přece nemohou ukázat pravdu. Na co je mi logismus jako filosofická nálada? V logismu se přece podstata světa nemůže vyjádřit. K čemu je mi spekulace o vůli? To jen odvádí člověka od toho, aby nahlížel do hlubin vlastní duše. A do těchto hlubin nenahlédneme, kdykoli se duši zachce, ale právě tehdy, je-li oddaně prosta vůle.“ Není tedy voluntarismus duševní náladou, kterou mám na mysli, ani empirismus, který je prostým pohlížením na zkušenost, tedy na to, co prožíváme, v nitru, když je duše v klidu, hledat, jak Bůh v duši zazáří. Jak vidíte, můžeme tuto duševní náladu nazvat mystikou. Mystikem může být člověk opět ve všech dvanácti světových názorech. Jistě nebude zvláště příznivým, být mystikem materialismu, to jest prožívá- me-li uvnitř své duše nikoli duchovní prvek, nýbrž prvek materiální. Neboť mystikem materialismu je vlastně, ten, kdo si osvojil zvláště jemný pocit pro to, jak mu je, když požil nebo si vychutnal to či ono. Je rozdíl, požijeme-li třeba šťávu jedné rostliny Či jiné rostliny a potom čekáme, co tato šťáva v organismu způsobí. Tímto způsobem srůstáme prostřednictvím svých zážitků s hmotou a stáváme se tak mystiky materialismu. Může se dokonce stát, že to může být „procitnutím“ pro život, totiž takové procitnutí pro život, že člověk sleduje, jak ta nebo ona šťáva z té či oné rostliny působí na organismus. Neboť jedna účinkuje zvláště na jeden a druhá na jiný orgán. A tak předpokladem pro zkoumání

léčivosti jednotlivých látek je být „mystikem materialismu“. Člověk pozoruje, jak jednotlivé látky v jeho organismu působí. Je tedy možné stát se mystikem materialismu, ale stejně tak je možné být mystikem idealismu. Obyčejný idealista nebo idealista stojící v gnosi není „mystikem idealismu“. Mystikem idealismu je ten, kdo má především ve vlastní duši možnost, ze zdrojů skrytých v nitru vynášet ideály lidstva, pociťovat je jako vnitřní božský prvek a postavit šije jako takové před duši. Mystikem idealismu je například mistr Eckhart.

Duše může být dále naladěna tak, že nemůže vidět, co vzniká v jejím nitru a co vypadá jako vlastní vnitřní řešení světových záhad, ale může být naladěna tak, že si řekne: „Ano, ve světě je něco co stojí za všemi věcmi, stejně jako za mou vlastní bytostí, pokud tuto bytost vnímám. Nemohu však být mystikem. Mystik věří, že se mu něco vlévá do duše. Já necítím nic, co by se mi vlévalo do duše, cítím jen, že to musí být tady venku“. V této náladě má člověk za to, že podstata věcí je mimo jeho duši a mimo to, co se můžeme pomocí duše dozvědět, ale nemá za to, že by tato podstata věcí mohla sama přijít do duše, jak to předpokládá mystik. Je-li člověk takovým, zde je - „transcendentalistou“, to je snad nejlepší slovo. Člověk má za to, že podstata věcí je transcendentní, ale že nevstupuje do duše, jak se domnívá mystik: Transcendentalismus. Náladu transcendentalisty je taková, že má pocit: „Vnímám-li věci, přichází ke mně podstata věcí, ale vjem sám není touto podstatou. Podstata je za ním, ale přistupuje k člověku.

A jinak zase může člověk svými vjemy, vším, co má jako poznávací síly, ještě jaksí více „odsouvat“ podstatu věcí než transcendentalista. Může říci: lidská schopnost vnějšího poznávání nemůže proniknout do podstaty věcí. Transcendentalista říká: „Vidíš-li okem červenou a modrou barvu, zde není to, co vidíš jako červené a modré, podstatou věcí, ale je to za tím. Musíš použít oči, potom pronikneš až k podstatě věcí. Právě za tím to je“ Tato filosofická nálada, kterou mám teď na mysli, ta nechce žít v transcendentalismu. Ne, a říká: „Můžeš prožívat červeně nebo modře anebo ten nebo onen tón

sebe silněji: to všechno nevyjadřuje podstatu věci. Taje skrytá v pozadí. Tam, kde vnímám, nehraňící vůbec podstata věci“. Kdo takto mluví, hovoří podobně jako mluvíme obvykle my, kteří stojíme rozhodně na stanovisku, že ve vnějším zdání smyslů, které je májou, se podstata věci neprojevuje. Byli bychom transcendentalisty, kdybychom říkali: Kolem nás se rozprostírá svět a tento svět všude ohlašuje bytostnou podstatu, To neříkáme. My říkáme: Tento svět je májou a vnitřní podstatu věci je nutné hledat jinak než vnějším vnímáním skrze smysly a obvyčejným poznáváním. Okultismus, filosofická nálada okultismu. A opět můžeme být okultisty ve všech světových názorech, které mají souvislost s jednotlivými znamenými zvěrokruhu. Člověk může být okultistou dokonce i v materialismu. Ano, dnešní rozumnější přírodovědci jsou všichni okultisty materialismu, hovoří-li o atomech. Nejsou-li však nerozumní, potom je vůbec nenapadne, aby tvrdili, že by se nějakým postupem mohli k atomu dostat. Atom zůstává v skrytý. Jenže oni nemají rádi, aby se jim říkalo okultisté“, ale jsou okultisty v pravém smyslu slova.

Jiné filosofické nálady, než těchto sedm, které jsem nakreslil, nemohou v podstatě existovat, existují jen přechody od jedné filosofické nálady ke druhé. Tak je třeba rozlišovat nejen dvanáct světových názorů, které k nám klidu přistupují, ale v každém z těchto dvanácti světových názorů může být obsažena zvláštní filosofická nálada lidské duše. Z toho vidíte, jak nesmírně rozmanitý může být světový názor lidských osobností. Každou z těchto sedmi filosofických nálad světových názorů je možné vytvořit zcela odděleně, ale každou opět jednostranně v jistém zabarvení. Co jsem zde nakreslil, to je opravdu v duchovní oblasti korelátém toho, co ve vnějším světě označujeme jako poměr mezi znameními zvěrokruhu a planetami, jak jsme je v duchovní vědě často uvedli jako sedm známých planet, a tak tu máme obraz, jakýsi vnější obraz - který jsme nevytvořili my, ale který stojí v kosmu - obraz vztahů našich sedmi nálad světových názorů k našim dvanácti světovým názorům. A správně budeme tomuto obrazu rozumět pokud jej pocítíme takto:

Začneme u idealismu, označme tento světový názor jako duchovní znamení „Berana“, stejně tak označme racionalismus iako znamení „Býka“, matematismus jako „Blížence“, materialismus jako „Raka“, sensualismus jako „Lva“, fenomenalismus jako „Pannu“, realismus jako „Váhy“, dynamismus jako „Štíra“, monádismus jako „Střelce“, spiritualismus jako „Kozoroha“, pneumatismus jako „Vodnáře“ a psychismus jako „Ryby“. Vztahy, které jsou mezi jednotlivými znameními zvěrokruhu ve vnějším světě, existují také v oblasti ducha mezi jednotlivými světovými názory. Vztahy, vznikající mezi jednotlivými planetami, jak jsme je označili, při jejich procházení zvěrokruhem, odpovídají souvislostem, jaké jsou mezi filosofickými náladami světových názorů - ale tak, že můžeme cítit: gnosi jako „Saturn“*, logismus jako „Jupitera“, voluntarismus jako „Mars“, empirismus jako „Slunce“, mystiku jako „Venuši“, transcendentalismus jako „Merkur“ a okultismus jako „Měsíc“. Až na vnější znamení - ale to není to hlavní, hlavní věc je skutečně, to že nejvnitřnější vztahy odpovídají této *rovnoběžnosti* - ale pokud jde o vnější znamení, najdete něco podobného kde se dát něco takového zjistit. Měsíc zůstává okultní, neviditelný, nachází-li se ve fázi novoluní, světlo mu musí

být nejprve přiváděné od Slunce - právě tak, jako okultní věci zůstávají skryté, dokud se pomocí duševní schopnosti meditace a koncentrace nevyzvednou a neosvětlí jinak skryté věci. Člověk, který jde světem spoléhá jen na Slunce a přijímá jen to, co slunce ozařuje, takový člověk je empirista. Kdo však ještě trochu přemýšlí o tom, co slunce ozařuje a ještě ponechává myšlenky o tom, co slunce ozařuje, když slunce „zašlo“, to už není empirista, neboť se nespolehá pouze na slunce. „Slunce“ je symbolem empirismu. Pro všechny tyto věci bych mohl ještě uvést další výklad, ale máme na toto důležité téma jen čtyři hodiny a proto vám budu muset prozatím přenechat, abyste si přesnější vztahy vybádali svým přemýšlením a jiným zkoumáním. Ostatně není těžké je najít, je-li dáno schéma.

Ale ve světě se velmi často stává, že lidé se velmi málo snaží o všestrannost. Člověk by si opravdu musil, chce-li se vážně zajímat o pravdu, v duši představit všech dvanáct světových názorů a musel by v sobě něco prožít o tom, jak se to prožívá, je-li gnostikem, pak jako logik, jako voluntarista, jako empirik, jako mystik, jako transcendentalista, a jako okultista. Zkusit to může skutečně každý kdo chce opravdu proniknout do světových tajemství ve smyslu duchovního bádání i když to, co je v knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“ není uzpůsobené na toto provádění, je tam přece vše, jen je to líčené z jiných hledisek a co nás může přivést do těchto jednotlivých nálad, jak jsou zde označené jako „gnose - nálada jupitera“, atd.

Ve světě se často stává, že člověk je tak jednostranný, že se vystavuje jen působení jednoho znamení zvěrokruhu nebo jen jedné filosofické náladě. Právě velcí lidé mají příliš často tuto jednostrannost v oblasti světových názorů. Tak je například Hamerling vysloveně voluntaristickým monádistou, Schopenhauer je vysloveně voluntaristický psychik. Právě velcí lidé mívají duši nastavenou tak, že jejich

planetární nálada světového názoru stojí ve zcela určitém znamení zvěrokruhu. Jiní lidé se mohou mnohem snaději vyrovnat s různými „hledisky“. Ale může se také stát, že lidé jsou jaksi podněcováni z různých stran ke svému světovému názoru, k tomu, co si vytváří jako svůj světový názor. Může se například stát, že někdo je dobiým logistou, ale jeho logistická nálada je ve znamení sensualismu. Zároveň ale může být dobrým empirikem, ale jeho empirická nálada stojí ve znamení matematismu. To vše se může stát. Je-li tomu tak, potom se zde postaví zcela konkrétní obraz světového názoru.

Právě v přítomné době máme tento obraz světového názoru, který vznikl tím, že má někdo své Slunce - míněno duchovně - v Blížencích a svého Jupitera ve Lvu: to je Wundt. A pochopíme všechny jednotlivosti, které se vyskytují ve Wundtově filosofické literatuře, když jsme vypátrali tajemství jež se projevuje v jeho zvláštním duševním založení.

Zvláště příznivé je^ pokud člověk zkušebně prožil různé duševní nálady - okultismus, transcendentalismus, mystiku, empirismus, voluntarismus, logismus a gnosi - skutečně tak, že je může jaksi najednou prožít v jejich působení a potom všechny tyto nálady současně postavit do znamení fenomenalismu, do Panny. Zde se mu ukáže vjevech, které se mu ukazují, jako ve fenoménech se zcela zvláštní grandiosností to, co mu může podivuhodným způsobem odhalit obsah světového názoru. Nastavíme-li si stejně za sebou jednotlivé nálady světových názorů na jiné znamení, potom to není tak dobré. Proto v mnoha mysterijních školách pro žáky vyvolávali tuto náladu, kterou jsem zde označil tím, že jaksi všechny filosofické nálady se nachází ve znamení Panny, neboť tím žáci mohli nejsnadněji vniknout do světa. Pochopili fenomény, ale pochopili je „gnosticky“ Byli schopni proniknout za „myšlenky“ za fenomény: a při tom necítili „vůli“ hrubě (k tomu by došlo jen tehdy, pokud by byla nálada voluntarismu nastavena na znamení Štíra). Zkrátka: konstelací, která je dána filosofickými nálada světových názorů, které jsou planetárními prvky a světovými názory, které jsou prvky zverokruhu, je možné vyvolat to, co člověk v sobě v tom kterém vtělení nese jako svůj světový názor“.

Ovšem k tomu přistupuje ještě něco. Totiž, že tyto světové názory

- pokud si vyhledáte všechny jejich kombinace najdete jich velmi mnoho - ale pozměňují se ještě tím, že všechny mohou dostat určitý tón. Ale v oboru tohoto tónu je možné rozeznávat tři možnosti. Všechny světové názory, všechny kombinace, které takto vznikají, mohou opět vznikat trojím způsobem. Především mohou být theistické, tak že to, co vystupuje v duši jako tón, musím pojmenovat theismem. Mohou být také takové, že na rozdíl od theismu je možné je nutné nazvat takový duševní tón intuitismem. Theismus vzniká, spo- léhá-li člověk na vše vnější, aby našel svého boha. Starý hebrejský monotheismus byl převážně „theistickým“ světovým názorem. „Intui- tismus“ vzniká, pokud člověk hledá svůj světový názor pomocí toho, co objeví pomocí intuice ve svém nitru. K těmto dvě náleží ještě třetí tón a tím je „naturalismus“

Theismus

Intuitismus

Naturalismus

Tyto tři duševní tóny mají také svůj symbol ve vnější kosmu neboť se v lidské duši chovají přesně tak jako „Slunce“, „Měsíc“ a „Země“. Takže theismus odpovídá Slunci, intuitismus odpovídá Měsíci a naturalismus Zemi. Jestliže člověk postoupí za zjevení světa

a řekne: „řfledím-li do světa, zjevuje se mi ve všem Bůh, který tento svět naplňuje“, člověk, který se vzpřímí a vystaví-li se duchovnímu působení Slunce se stává „theistou“ Člověk, který nepostoupí od přírodních událostí, ale zastaví se u jednotlivých jevů - takový člověk potom neobrací svůj zrak ke Slunci, ale dívá se jen nato, co Slunce na zemi vytváří se stává „naturalistou“ Ten, kdo vyhledává to nejlepší, aby to nechal vyrůst podle své intuice, jako to například činí intuistický básník jenž opěvuje Měsíc a řídí se podněty, které mu poskytuje svit Měsíce takový člověk je „intuistou“ Tak jako můžeme uvést měsíční světlo do souvislosti s „fantazií“ tak je nutné okultistu, intuitistu, uvést do souvislosti s Měsícem.

Anthropomorphismus

A nakonec je zde něco velmi zvláštního. Jestliže se člověk u všech světových názorů řídí výhradně podle toho, co může poznávat sám na sobě nebo kolem sebe takový člověk je pod vlivem anthropomorfismu. To odpovídá rčení, „pozorujeme-li Zemi jako takovou“, a tedy nepřihlíží-li se k tomu, že je obklopena Sluncem, Měsícem a jinými planetami. Tak je můžeme pozorovat Zemi samu o sobě, a tak můžeme ve věd světových názorů pohlížet jen na to, co jako lidé můžeme v sobě nalézt.

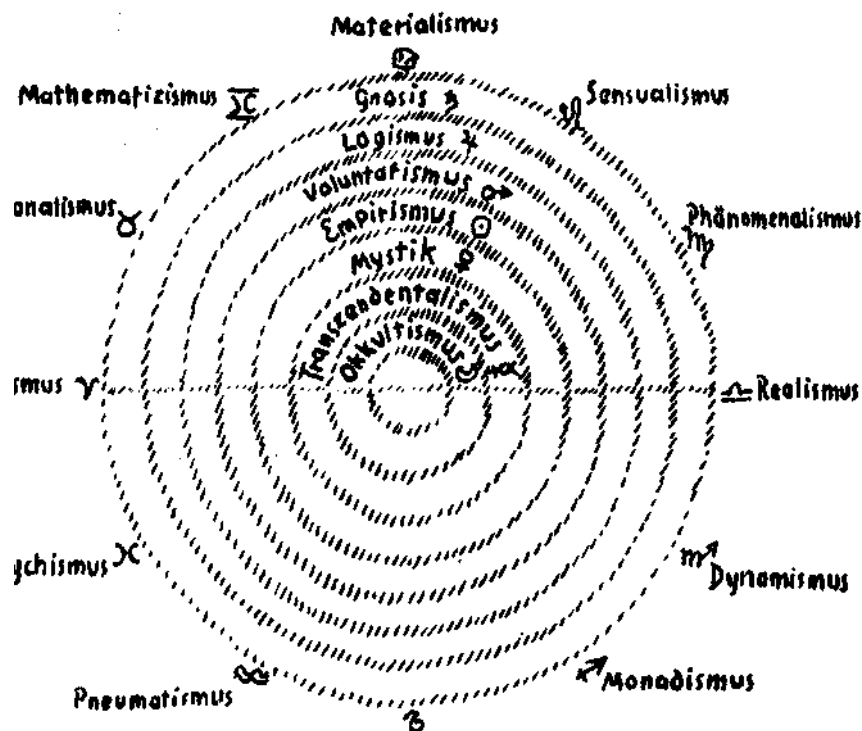
Tak vzniká anthropomorfismus, který je tolik ve světě rozšířený. Překročíme-li za to, co je člověk, tak jako k vysvětlení jevu Země musíme vzít v úvahu působení Slunce a Měsíce (což dnešní věda nečiní) dojdeme k tomu, že musíme uznat jako oprávněné tři duševní tóny: theismus, intuitismus a naturalismus. Jelikož k pravdě můžeme dojít jen tehdy, pokud netrváme na jednom jediném z těchto tónů, ale necháme je zaznít

společně. Jen tímto způsobem je možné poznat skutečnou pravdu. A tak jako je naše vlastní tělesnost spjata se Sluncem, Měsícem a Zemí a je současně vystavena působení sedmi planet tak je také antropomorfismus postaven jako další světový názor do toho, co může společně zaznívat z theismu, intuitismu a naturalismu a co může současně znít ze sedmi filosofických nálad. A těchto sedm filosofických nálad se zabarvuje podle dvanácti světových názorů, které odpovídají jednotlivým znamením zvěrokruhu.

Vidíte tedy: již pouze podle jména není pravdivý jediný světový názor, ale je to $12 + 7 = 19 + 3 = 22 + 1 = 23$ oprávněných světových názorů. Máme tedy 23 oprávněných jmen pro světové názory. Ale vše ostatní může ještě vzniknout tím, že příslušné planety procházejí dvanácti duchovními znamením zvěrokruhu. A nyní se pokuste z toho, co bylo nyní vyložené, osvojit si pocit pro úkol duchovní vědy, který spočívá v udržování harmonického souladu mezi různými světovými názory, pro udržování harmonie na základě poznání, že světové názory jsou ve svém vzájemných účincích na sebe vysvětlitelné, ale nemohou samy o sobě vést k pravdivému poznání jestliže se neodpoutají od své jednostrannosti. To znamená, že je nutné hodnotu pravdivosti různých světových názorů jaksí prožít v sobě samém, aby člověk s pravdou dobře vycházel a učinil jí zadostiučinění. Tak jako si můžete myslit fyzický kosmos, zvěrokruh, soustava planet, Slunce, Měsíc a Zemí společně, a zároveň také Zemí samu o sobě, tak si můžete myslit duchovní vesmír: Antropomorfismus - theismus, intuitismus a naturalismus - gnosi, logismus, voluntarismus, empirismus, mystiku, transcendentalismus, okultismus a vše jak probíhá všemi dvanácti duchovními znamením zvěrokruhu. To je realita! Jenže duchovní realita. Tak jako je fyzický vesmír duchově skutečný, tak existuje také toto duchovně.

Do oné poloviny mozku, kterou znají anatomové a o níž je možné říci, že je půlkulovitá, zasahují převážně účinky duchovního

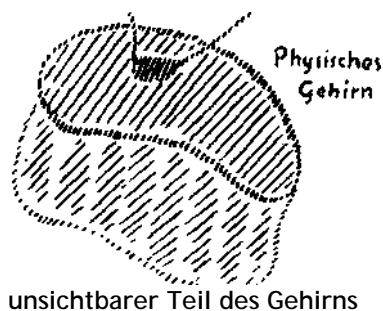
kosmu, které vycházejí z vyšších nuancí. Vůči tomu existuje ještě neviditelná část mozku, kterou je možné spatřit pokud jsme schopni pozorovat étemé tělo, na tuto část působí vliv dolních částí duchovního kosmu

Ale o jaký vliv se zde jedná? U někoho to může být tak, že je svým logismem vystaven vlivu sensualismu, nebo je svým empirismem vystaven vlivu matematismu. To, co takto vzniká, dává síly, které působí na jeho mozek a to způsobuje, že horní část mozku je potom

zvláště čilá a přehluší svým působením dmhou část. Tak vzniká nesčetné množství nuancí mozkové činnosti tím, že mozek takřka plave v duchovním kosmu a na tento mozek působí síly způsobem jak jsme si to nyní znázornili. Lidské mozky mohou být rozmanité do té míry, jak rozmanité mohou být pomocí kombinací, které jsou dány z duchovního kosmu. To, co je v té dolní části duchovního kosmu, to nepůsobí z velké části na fyzický mozek, nýbrž na mozek étemý.

Hovoříme-li o těchto věcm, pak nejlepší dojem, který z toho můžeme získat je, že si člověk řekne: „Takto může člověk získávat pocit nekonečnosti světa, kvalitativní velkorysosti světa, že jako člověk může existovat v nekonečné rozmanitosti! Skutečně je možné říci, jestliže to takto pozorujeme: „Opravdu nám neschází možnosti, abychom mohli být rozmanitými osobnostmi ve svých jednotlivých inkarnacích, které zde máme prožívat“. A člověk může být také přesvědčený o tom, že ten kdo pozoruje svět, si může během tohoto pozorování světa na základě toho co vidí říci: „Ach, jak bohatý, jak grandiosní je svět! Jaké je to štěstí, že se můžeme vždy více a rozmanitěji účastnit jeho bytí, jeho působení, jeho snažení!“